

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012. Prezenta traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Această traducere nu obligă Curtea. Pentru mai multe informații, a se vedea indicația cu privire la drepturile de autor de la sfârșitul acestui document.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Nota de jurisprudență nr. 148

Ianuarie 2012

Stanev împotriva Bulgariei [MC] - 36760/06

Hotărâre 17.1.2012 [MC]

Articolul 6

Proceduri civile

Articolul 6-1

Acces to instanță

Lipsa accesului direct la instanță pentru persoanele care doresc redobândirea capacității juridice: *încălcare*

Articolul 3

Tratament degradant

Condiții de trai într-un centru social de ocrotire a persoanelor cu tulburări mintale: *încălcare*

Articolul 5

Articolul 5-1

Privare de libertate

Procedură prevăzută de lege

Legalitatea plasamentului într-un centru social de ocrotire a persoanelor cu tulburări mintale: *încălcare*

Articolul 5-4

Proceduri

Lipsa unei căi de recurs pentru a contesta legalitatea plasamentului într-un centru social de ocrotire a persoanelor cu tulburări mintale: *încălcare*

Articolul 13

Cale de recurs efectivă

Lipsa unei căi de recurs pentru a obține despăgubiri pentru condițiile de trai deplorabile din centrul social de ocrotire a persoanelor cu tulburări mintale: *încălcare*

Articolul 46

Articolul 46-2

Executarea hotărârii

Măsuri cu caracter general

Statul pârât trebuie să ia măsuri pentru a asigura accesul efectiv la instanță pentru persoanele care încearcă să-și redobândească capacitatea juridică

În fapt – În 2000, la cererea a două rude ale reclamantului, o instanță judecătorească l-a declarat parțial incapabil pe baza faptului că suferea de schizofrenie. În 2002, reclamantul a fost plasat sub curatelă împotriva voinței sale și internat într-un centru social de ocrotire pentru persoanele care suferă de tulburări mintale, din apropierea unui sat de munte. În urma a două vizite oficiale în 2003 și 2004, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor și Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) a declarat condițiile din centrul respectiv ca fiind tratament inuman și degradant. În 2004 și 2005 reclamantul, prin avocatul său, a cerut procurorului și primarului să inițieze proceduri de scoatere de sub curatelă, dar cererile sale au fost refuzate. Curatorul a refuzat și el să introducă o astfel de acțiune, considerând că centrul era cel mai bun loc pentru reclamant, deoarece nu avea mijloacele necesare pentru a duce o viață independentă. În 2006, la inițiativa avocatului său, reclamantul a fost examinat de către un psihiatru independent, care a considerat că diagnosticul de schizofrenie nu este tocmai corect, dar că reclamantul avea o înclinație spre abuz de alcool și simptomele celor două maladii se pot confunda, că acesta ar fi capabil să se reintegreze în societate și că șederea în centru îi este dăunătoare.

În drept – Articolul 5 § 1

(a) *Aplicabilitate* – Plasamentul reclamantului în centru este imputabil autorităților naționale, deoarece este urmarea mai multor măsuri luate de către autorități și instituții publice prin funcționarii publici ai acestora, de la cererea inițială de plasament, până la implementarea măsurii. Reclamantul a fost cazat într-o clădire a centrului de unde era liber să iasă, dar timpul pe care îl putea petrece în afara centrului și locurile unde putea merge erau întotdeauna controlate și restricționate. Acest sistem de ieșire cu autorizație și faptul că actele de identitate ale reclamantului erau păstrate de conducerea centrului au reprezentat o restrângere semnificativă a libertății

individuale a reclamantului. Deși reclamantul a putut să facă anumite călătorii, a fost permanent supravegheat și nu putea părăsi centrul oricând ar fi dorit. Guvernul nu a demonstrat că starea de sănătate a reclamantului l-ar fi expus unui risc imediat sau ar fi impus luarea de măsuri restrictive speciale. Durata plasamentului reclamantului în centru nu a fost specificată, fiind deci, nedefinită, deoarece era înregistrat ca având domiciliul la centru, unde este și în prezent, după o ședere de peste opt ani. Este probabil ca reclamantul să fi simțit efectele adverse ale restricțiilor impuse. Nu a fost întrebat dacă este de acord cu măsura de plasament și nu și-a dat niciodată acordul explicit. Legea internă acordă anumită importanță opiniei reclamantului, care părea că este conștient de situația sa. Cel puțin din 2004, reclamantul și-a exprimat explicit dorința de a părăsi centrul, atât către medicii psihiatri, cât și prin cererile introduse pentru a-și redobândi capacitatea juridică. Curtea nu este convinsă că reclamantul ar fi consimțit la măsura plasamentului și nici că ar fi acceptat-o tacit. Având în vedere implicarea autorităților bulgare în decizia de a-l plasa pe reclamant în centru, regulile de autorizare a ieșirilor, durata plasamentului și lipsa acordului reclamantului, situația examinată reprezintă o privare de libertate și articolul 5 § 1 este aplicabil.

(b) *Fond* – Decizia de a-l plasa pe reclamant în centrul social de ocrotire pentru persoanele care suferă de tulburări mintale fără consimțământul său prealabil nu este conformă dreptului intern. Această concluzie ar fi fost suficientă pentru Curte să constate că privarea de libertate a reclamantului a încălcat articolul 5. În orice caz, această măsură nu este legală conform articolului 5 § 1 din convenție, deoarece niciuna dintre excepțiile prevăzute în acest articol nu se aplică, inclusiv articolul 5 § 1 (e) – privarea de libertate a unei “persoane alienate”. În cauza de față, este adevărat că raportul medical întocmit în timpul procedurilor de declarare a incapacității parțiale face referire la boala de care suferă reclamantul. Totuși, trecuseră mai bine de doi ani de la întocmirea acestui raport până la plasamentul în centru, timp în care curatorul reclamantului nu a verificat dacă s-a înregistrat vreo modificare în starea de sănătate a reclamantului, nu l-a vizitat și nu l-a consultat. Această perioadă este excesiv de lungă și o opinie medicală elaborată în 2000 nu poate fi interpretată ca o reflectare corectă a stării de sănătate a reclamantului la momentul plasamentului lui în centru, în 2002. Autoritățile naționale nu aveau obligația legală de a întocmi un raport psihiatric la momentul plasării în centru. Lipsa unei evaluări medicale recente ar fi suficientă pentru a considera că plasamentul reclamantului în centru nu a fost legal. În plus, nu s-a stabilit că reclamantul reprezenta o amenințare pentru el sau pentru ceilalți. Curtea notează și carențele în evaluarea persistenței tulburărilor psihice care au determinat internarea. Deși era supravegheat de un psihiatru, scopul aceste supravegheri nu era de a evalua, la intervale regulate, dacă internarea sa mai era necesară, în sensul articolului 5 § 1 (e). Nu exista nicio prevedere în dreptul intern pentru o astfel de evaluare. Plasamentul reclamantului în centru nu a fost decis “în conformitate cu o procedură prevăzută de lege” și nu a fost justificat în temeiul alineatului (e), sau a alineatelor (a) - (f) ale articolului 5 § 1.

Concluzie: încălcare (în unanimitate).

Articolul 5 § 4: Guvernul nu a indicat vreo cale de recurs efectivă care să acorde reclamantului posibilitatea directă de a contesta legalitatea măsurii de plasament în centrul de ocrotire socială și de continuare a acesteia. Instanțele bulgare nu au fost implicate în nicio etapă a procedurii și legislația internă nu prevede revizuirea periodică automată a măsurilor de plasament în centrele sociale de ocrotire pentru

persoanele care suferă de tulburări mintale. Mai mult, deoarece plasamentul reclamantului în centru nu era recunoscut în dreptul intern ca privare de libertate, legea nu prevedea contestarea măsurii ca privare de libertate. Validitatea măsurii putea fi contestată pentru lipsă de consimțământ doar de către curator.

Concluzie: încălcare (în unanimitate).

Articolul 5 § 5: Nu s-a demonstrat că reclamantul s-ar fi putut prevala de dreptul la despăgubire pentru privare de libertate, nici înainte de introducerea cererii în fața Curții, nici după pronunțarea hotărârii.

Concluzie: încălcare (în unanimitate).

Articolul 3: Articolul 3 interzice tratamentul inuman sau degradant aplicat oricărei persoane aflate în grija statului, fie în stare de detenție în urma unor proceduri penale împotriva sa, fie ca internare într-o instituție specializată, în scopul protejării vieții sau sănătății persoanei vizate. Hrana furnizată în centru era insuficientă și de proastă calitate. Clădirea nu era încălzită în mod corespunzător și reclamantul era obligat să doarmă îmbrăcat cu paltonul iarna. Putea face duș doar o dată pe săptămână într-o baie insalubră și dărăpănată. Toaletele erau execrabile și accesul la ele era periculos, potrivit concluziilor raportului întocmit de CPT. În ultimul rând, angajații centrului nu restituiau hainele acelorași persoane de la care le luau pentru spălat, ceea ce inducea rezidenților un sentiment de inferioritate. Reclamantul a îndurat aceste condiții peste șapte ani, între 2002 și 2009, dată la care a început renovarea centrului. După vizitarea centrului, CPT a descris ca inumane și degradante condițiile de trai din centru. În ciuda faptului că aveau cunoștință despre aceste concluzii, în perioada 2002-2009, Guvernul bulgar nu și-a îndeplinit promisiunea de a închide instituția. Lipsa resurselor financiare invocată de Guvern nu este un argument pertinent pentru a justifica faptul că l-au ținut pe reclamant în asemenea condiții.

Concluzie: încălcare (în unanimitate).

Articolul 13 combinat cu articolul 3: Plasamentul reclamantului în centru nu era calificat ca privare de libertate în dreptul intern, așadar, reclamantul nu avea dreptul de a cere despăgubiri pentru condițiile de trai din centru în temeiul Legii privind Răspunderea Statului pentru Prejudicii din 1988. Mai mult, nu există niciun precedent judiciar prin care această lege să se fi aplicat pentru condiții de trai în centrele de ocrotire socială. Presupunând chiar că reclamantul ar fi putut cere redobândirea capacității sale juridice pentru a putea părăsi centrul respectiv, nu ar fi avut dreptul la despăgubiri pentru condițiile de trai degradante din centru.

Concluzie: încălcare (în unanimitate).

Articolul 6 § 1: Reclamantul nu putea introduce o acțiune în restabilirea capacității sale juridice decât prin intermediul curatorului său sau a uneia dintre persoanele enumerate în articolul 277 din Codul de procedură civilă. Legislația națională nu făcea nicio distincție între cei total lipsiți de capacitate juridică și cei cu capacitate juridică parțială și nu prevedea vreo posibilitate de revizuire periodică a persistenței motivelor pentru care măsura a fost aplicată. Mai mult, în cazul reclamantului, măsura nu era determinată în timp. Deși dreptul de acces la instanță nu este unul absolut și se pot justifica restricții ale drepturilor procedurale ale unei persoane, chiar și atunci

când aceasta a fost parțial lipsită de capacitate juridică, dreptul de a cere unei instanțe revizuirea deciziei de declarare a incapacității este unul dintre cele mai importante drepturi ale persoanei vizate. Așadar, asemenea persoane trebuie să aibă acces direct la instanță în această privință. Totuși, Statul rămâne liber să stabilească procedura prin care acest acces direct este acordat. În același timp, nu ar fi incompatibil cu articolul 6 ca legislația internă să prevadă anumite restricții ale dreptului de acces la instanță, cu singurul scop de a se asigura că instanțele nu sunt supraîncărcate cu cereri excesive sau vădit nefondate. Totuși, este evident că această problemă ar putea fi rezolvată prin măsuri mai puțin restrictive decât cea a negării automate a accesului direct, de exemplu, prin limitarea frecvenței cu care cererile pot fi introduse sau prin introducerea unui sistem de examinare prealabilă a admisibilității pe baza dosarului. În plus, există o tendință la nivel european spre acordarea accesului direct la instanță în scopul redobândirii capacității juridice persoanelor declarate incapabile. Textele internaționale cu privire la protecția persoanelor cu dizabilități mintale indică, de asemenea, că ar trebui să li se acorde o mai mare autonomie legală. Articolul 6 § 1 ar trebui interpretat ca garantând, în principiu, oricărei persoane declarate parțial incapabile, ca și reclamantul, accesul direct la instanță pentru redobândirea capacității juridice. Un asemenea acces direct nu este garantat cu suficientă certitudine în dreptul bulgar.

Concluzie: încălcare (în unanimitate).

Articolul 46: Pentru a remedia efectele încălcării drepturilor reclamantului, autoritățile ar trebui să stabilească dacă acesta dorește să rămână în centrul de ocrotire socială. Prezenta hotărâre nu reprezintă un obstacol pentru aceasta, dacă reclamantul își dă consimțământul. Totuși, dacă reclamantul se opune, autoritățile trebuie să-i examineze cererea de îndată, în lumina concluziilor prezentei hotărâri. Având în vedere constatarea încălcării articolului 6 § 1 din cauza lipsei de acces direct la instanță pentru persoanele parțial lipsite de capacitate juridică, Curtea recomandă ca Statul pârât să aibă în vedere adoptarea măsurilor generale necesare pentru asigurarea efectivă a acestui tip de acces la instanță.

Articolul 41: 15.000 EUR cu titlu de daune morale.

Apăsați aici pentru [Notele de informare referitoare la jurisprudență](#)

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012.

Limbile oficiale ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt engleza și franceza. Această traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ea nu obligă Curtea, care, de altfel, nu își asumă nicio responsabilitate pentru calitatea acesteia. Ea poate fi descărcată din baza de date a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) sau din orice altă bază de date căreia HUDOC i-a transmis acest document. Traducerea poate fi reprodușă în scopuri necomerciale cu condiția ca titlul cauzei să fie citat în întregime împreună cu indicația de mai sus privind drepturile de autor și referința la Fondul Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei. Orice persoană care intenționează să utilizeze fragmente din prezenta traducere în scopuri comerciale este rugată să contacteze adresa următoare: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.